

Дискурс

у сучасному науковому, соціокультурному та інформаційному просторі

Дискурс

в современном научном, социокультурном и информационном пространстве

Discourse

in modern scientific, socio-cultural and informational field

Маріуполь - 2013

Міністерство освіти і науки України
Маріупольський державний університет
Глухівський національний педагогічний університет
імені Олександра Довженка (Україна)
Мінський державний лінгвістичний університет (Республіка Білорусь)
Університет Мессіни (Республіка Італія)
Frisby's College (Велика Британія)

**ДИСКУРС У СУЧАСНОМУ НАУКОВОМУ, СОЦІОКУЛЬТУРНОМУ ТА
ІНФОРМАЦІЙНОМУ ПРОСТОРИ**

**ДИСКУРС В СОВРЕМЕННОМ НАУЧНОМ СОЦИОКУЛЬТУРНОМ И
ИНФОРМАЦИОННОМ ПРОСТРАНСТВЕ**

**DISCOURSE IN MODERN SCIENTIFIC, SOCIO-CULTURAL AND
INFORMATIONAL FIELD**

**Збірник тез доповідей
Міжнародної науково-практичної конференції**

24 – 25 травня 2013 року

Маріуполь – 2013

Дискурс у сучасному науковому, соціокультурному та інформаційному просторі: збірник тез доповідей Міжнародної науково-практичної конференції «Дискурс у сучасному науковому, соціокультурному та інформаційному просторі». 24-25 травня 2013 року. / за заг. ред. професора І. В. Соколової. – Маріуполь: МДУ, 2013. – 259 с.

Друкується за рішенням Вченої ради Маріупольського державного університету
(протокол № 7 від 27 березня 2013 р.)

Редакційна колегія

Голова – Соколова І. В. д.пед.н., професор, декан факультету іноземних мов Маріупольського державного університету

Члени редколегії: Горлатов А. М., д.філол.н., професор, Глушак Т. С., д.філол.н., професор (Республіка Білорусь); Зінченко В. П., к.пед.н., доцент; Кеба О. В., д.філол.н., професор; Сабадаш Ю. С., д.культур.н., професор; Теркулов В. І., д.філол.н., професор; Ткаченко А. О., д.філол.н., професор; Харлан О. Д., д.філол.н., професор; Бумбур Ю. М., к.філол.н., доцент; Балабан О. О., к.філол.н., доцент; Назаренко Н. І., к.філол.н., доцент.

Збірник містить тези доповідей учасників Міжнародної науково-практичної конференції «Дискурс у сучасному науковому, соціокультурному та інформаційному просторі», які висвітлюють когнітивні, комунікативні та інші аспекти дискурсу у мовознавстві; ціннісні орієнтири інституціональних видів дискурсів XXI століття; особливості літературного та педагогічного дискурсів.

Видання адресовано науковцям, викладачам, аспірантам та студентам.

**Редакція не несе відповідальності за авторський стиль праць,
опублікованих у збірнику**

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ ДИСКУРС У МОВОЗНАВСТВІ

Apolonova Liliya	DIE DIALOGSEQUENZ DIREKTIV UND ABLEHNUNG	8
Balaban Olena	THE LANGUAGE OF E-MAIL OR PECULIARITIES OF E-MAIL DISCOURSE	9
Бассай Світлана	ОСОБЛИВОСТІ КОМПІЧНОГО ДИСКУРСУ	11
Беланович Елена	ОТ СИНТАКСИСА ПРЕДЛОЖЕНИЯ К СИНТАКСИСУ ТЕКСТА	14
Белова Ольга	ПРЕДСТАВЛЕНИЯ О «ЧУЖОМ» ЯЗЫКЕ И ПРИНЦИПЫ КУЛЬТУРНОЙ КОММУНИКАЦИИ	15
Бессонова Людмила, Тарасова Наталья	СОВРЕМЕННЫЕ АФОРИЗМЫ КАК КУЛЬТУРНО-ЯЗЫКОВОЕ ЯВЛЕНИЕ НАЧАЛА XXI ВЕКА	18
Білоконенко Людмила	ДИСКУРС МІЖПЕРСОНАЛЬНОЇ КОНФЛІКТНОЇ КОМУНІКАЦІЇ	20
Бушев Александр	ДИСКУРСИВНИЙ АНАЛИЗ МЕДІА	23
Васильева Наталья	ОТНОШЕНИЕ КАК ЯЗЫКОВАЯ УНИВЕРСАЛИЯ	26
Волчанська Ганна, Чорна Олена	МЕТОДИКА ДОСЛІДЖЕННЯ КОМУНІКАТИВНОГО ІМІДЖУ ПОЛІТИКА	27
Врубель Александр	ГЛАГОЛЫ, ОБОЗНАЧАЮЩИЕ РЕЧЕВУЮ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ, КАК СРЕДСТВО ВЕРБАЛИЗАЦИИ КОНЦЕПТА «ИНОСТРАНЕЦ» (на материале романа Бориса Акунина «Турецкий гамбит»)	29
Вусик Анна	ПОЛИТИЧЕСКОЕ КРАСНОРЕЧИЕ ВОСТОКА КАК ДИСКУРСИВНАЯ ПРАКТИКА: ИСТОРИЧЕСКИЙ АСПЕКТ	31
Гавенко Олена	ДІАЛОГ КУЛЬТУР: ПРОБЛЕМИ МОВНОЇ ПЕРЕДАЧІ	33
Ганжело Світлана	THEORETISCHE ASPEKTE EINER KRITISCHEN DISKURSANALYSE	35
Гоменюк Олена	ДО ПРОБЛЕМИ ЛІНГВІСТИЧНОГО ВИВЧЕННЯ ТЕКСТІВ ДИТЯЧОЇ ЛІТЕРАТУРИ	37
Грузевич Наталья	ЛИНГВО-КРЕАТИВНАЯ ПОТЕНЦИЯ МЕТАФОРЫ В РОМАНЕ Д. ЛОДЖА «АКАДЕМИЧЕСКИЙ ОБМЕН»	39
Дабло Любов	МОВА ЯК ВІДБИТОК МИСЛЕННЯ ТА СВІДОМОСТІ (ЗА ПРАЦЕЮ Д.М. ОВСЯНИКО-КУЛИКОВСЬКОГО «КУЛЬТ БОЖЕСТВА СОМИ В ДАВНІЙ ІНДІЇ»)	41
Даниленко Оксана	ОСОБЕННОСТИ ФУНКЦИОНИРОВАНИЯ ФРАЗЕОЛОГИЗМОВ В РАЗЛИЧНЫХ ДИСКУРСАХ	42
Дорменев Віктор	ДИСКУРС АНТРОПОЦЕНТРИЧНО СПРЯМОВАНОЇ ЛЕКСИКИ У РОМАНІ Г. БЕЛЛЯ «НЕ СКАЗАВШИ ЖОДНОГО СЛОВА»	44
Дребет Віктор	ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК МІЖ РЕАЛІЗАЦІЯМИ ІМЕННИКІВ З РІЗНОЮ МОРФОЛОГІЧНОЮ БУДОВОЮ ТА СТРУКТУРНОЮ БУДОВОЮ РЕЧЕНЬ У НІМЕЦЬКІЙ ПРЕСІ	46
Євченко Віра	КОМУНІКАТИВНО-ДИСКУРСИВНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ У ЛЕКСИЦІ	48
Єрьоміна Анастасія	СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ОЦІННИХ АБСТРАКТНИХ ІМЕННИКІВ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ	50
Кобиленко Наталя	ДОСЛІДЖЕННЯ КОГНІТИВНИХ АСПЕКТІВ ДИСКУРСУ	52
Корольов Ігор	ТИПОЛОГІЯ МОДУСІВ МОВЛЕННЄВОЇ ПОВЕДІНКИ В КООПЕРАТИВНІЙ КОМУНІКАЦІЇ	54

Копчак Маріанна МОВЛЕННСВИЙ ЕТИКЕТ ЯК ВИЯВ ВЕРБАЛЬНОЇ ПОВЕДІНКИ ПЕРСОНАЖА У ХУДОЖНЬОМУ ДИСКУРСІ.....	56
Леміш Наталія КРИТИЧНИЙ АНАЛІЗ ЗАГАЛЬНОЇ ТЕОРІЇ АУЗАЛЬНОСТІ.....	58
Негрівода Олена «ДИСКУРС» І «ТЕКСТ» - ОСНОВНІ ПОНЯТТЯ У ЛІНГВІСТИЦІ..	61
Николаенко Виктор К ВОПРОСУ О МЕЖДИСЦИПЛИНАРНОМ СТАТУСЕ ДИСКУРСА.....	63
Олійник Сергій ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ МАКРОКОМПОНЕНТІВ ФРАЗЕОЛОГІЧНОГО ЗНАЧЕННЯ.....	66
Петренко Оксана МОВА І СТИЛЬ НАУКОВО-ТЕХНІЧНОГО ДИСКУРСУ.....	68
Пономаренко Ольга, Яковенко Наталя ПОНЯТТЯ «КУРСУС» У ДИПЛОМАТИЧНОМУ ДИСКУРСІ.....	71
Постоєва Лілія ЖАНРОВО-СТИЛЬОВІ ОСОБЛИВОСТІ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПУБЛІЦИСТИКИ 20-30-Х РОКІВ ХХ СТОЛІТТЯ.....	72
Правдюк Ольга РОЛЬ ДИСКУРСА В СОВРЕМЕННОМ СОЦИОКУЛЬТУРНОМ ПРОСТРАНСТВЕ.....	74
Сабадаш Юлія МОВА КУЛЬТУРИ ЯК ФУНДАМЕНТАЛЬНА ПРОБЛЕМА.....	76
Святна Олена СТИЛІСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ АНГЛОМОВНИХ ГАЗЕТНИХ ЗАГОЛОВКІВ.....	77
Семашко Тетяна СЕМАНТИЧНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ НАЗВ КОЛЬОРУ В ХУДОЖНЬОМУ ДИСКУРСІ ТЕКСТІВ В. ШЕВЧУКА.....	79
Сердюк Алла ФАКТИЧНА МОДЕЛЬ ОФОРМЛЕННЯ ЗМІСТУ ГАЗЕТНОГО ДИСКУРСУ (на матеріалі сучасних латинських ЗМІ).....	81
Сеничева Ольга СТИЛИСТИЧЕСКИЕ ОСОБЕННОСТИ УПОТРЕБЛЕНИЯ ФРАЗЕОЛОГИЗМОВ С КОМПОНЕНТАМИ «RED», «ROUGE» И «КРАСНЫЙ» (НА МАТЕРИАЛЕ АНГЛИЙСКОГО, ФРАНЦУЗСКОГО И РУССКОГО ЯЗЫКОВ).....	82
Стахієва Наталя НАУКОВИЙ ДИСКУРС У ПРАКТИЦІ ФІЛОЛОГІЧНОЇ ШКОЛИ В. М. ПЕРЕТЦА.....	85
Стефаниц Марія КОНЦЕПТОСФЕРА «ЧЕЛОВЕК» В ЯЗЫКОВОЙ КАРТИНЕ МИРА АНГЛИЙСКОГО СОЦИУМА.....	87
Сукаленко Тетяна, Жежеря Олена ДИСКУРС ЯК ОБ'ЄКТ ЛІНГВІСТИЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ.....	88
Сухова Марія ЯДРО ЛЕКСИЧНОЇ РЕПРЕЗЕНТАЦІЇ КОНЦЕПТУ «VIRA» В УКРАЇНСЬКІЙ ТА АНГЛІЙСЬКІЙ МОВАХ: ІСТОРИКО-ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ...	91
Теркулов Вячеслав СИТУАЦІЯ ЛІНГВАЛЬНОГО МИРА.....	93
Тімоніна Анна МЕТАФОРИЗАЦІЯ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ СИМВОЛУ.....	94
Тищенко Єлизавета ЛІНГВОКУЛЬТУРНИЙ АСПЕКТ ФРАЗЕОЛОГІЧНИХ ОДИНИЦЬ, ЩО ВИРАЖАЮТЬ ЧАС.....	96
Федорова Юлія ТЕЛЕСКОПІЯ ЯК ОСНОВНИЙ ЧИННИК ЗБАГАЧЕННЯ СЛОВНИКОВОГО ФОНДУ СУЧАСНОЇ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ.....	98
Ходикіна Ірина БЕРДЯНСЬКА УРБАНОМАСТИКА З ПОГЛЯДУ ЛІНГВОТОПОНІМКИ.....	100
Tsyropenko Lilia CONTRIBUTI DELL'ANALISI DELLA CONVERSAZIONE ALL'INSEGNAMENTO DELL'ITALIANO L2.....	102
Юшко Вікторія ДИСКУРСИВНІСТЬ ЕМОТИВНИХ ЕЛЕМЕНТІВ У ЖУРНАЛІСТСЬКОМУ ТЕКСТІ.....	104

СЕКЦІЯ

ОРІЄНТИРИ ТА ВИМІРИ ЛІТЕРАТУРНОГО ДИСКУРСУ

Богданова Юлія КОНЦЕПЦІЯ ФЕМІНІЗМУ В РОМАНАХ ДЖ. ЕЛІОТ.....	106
Бочкарева Нина ЭКФРАСТИЧЕСКИЙ ДИСКУРС В ОБРАЗОВАТЕЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ.....	108

Bumbur Julia, Frisby Pamela IMAGES OF THE JEWS IN THE LITERATURE OF AMERICAN NATURALISM.....	110
Гуляр Тарас ПРАКТИКА ПРЕЦЕДЕНТНОГО ДИСКУРСУ І ЗАКОНОМІРНОСТІ ТЕРМІНОТВОРЕННЯ.....	112
Дуброва Оксана СЕМІОТИЧНИЙ ПРОСТІР АРХЕТИПНОЇ ПАМ'ЯТІ В ПОЕТИЧНИХ ТВОРАХ (НА МАТЕРІАЛІ ПОЕЗІЇ ВОЛТА ВІТМЕНА ТА БОГДАНА-ГОРЯ АНТОНИЧА).....	115
Евстратова Ольга ОСОБЕННОСТИ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ТЕСТОВЫХ ЗАДАНИЙ НА ЗАНЯТИЯХ ПО ИСТОРИИ ЗАРУБЕЖНОЙ ЛИТЕРАТУРЫ.....	117
Кеба Александр МОДЕРНИСТСКИЙ НАРРАТИВ КАК ЭПИСТЕМОЛОГИЧЕСКИЙ ДИСКУРС	119
Кеба Дарія ДИСКУРС ПРОВІНИ В РОМАНІ Ф. КАФКИ «ПРОЦЕС».....	121
Кеба Татьяна ДВА ВАРИАНТА ПОЭТИЧЕСКОГО ИМПРЕССИОНИЗМА: И. АННЕНСКИЙ И О. УАЙЛЬД.....	124
Коргун Ольга ОСОБЛИВОСТІ РОЗКРИТТЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕЇ В РОМАНІ ДЖ. ФАУЛЗА «ДЕНІЕЛ МАРТІН»	126
Кремінь Тарас «СЛОВО ПРО ЗАКОН І БЛАГОДАТЬ» ІЛАРІОНА: В ПОШУКАХ ІНТЕРТЕКСТУАЛЬНОСТІ ВІРШОВАНОГО ЕПОСУ.....	128
Левченко Анастасія ГЕРМЕНЕВТИЧНІ ТЕХНІКИ СПРІЙНЯТТЯ ХУДОЖНЬОГО ТЕКСТУ.....	130
Левчук Тетяна ОСОБЛИВОСТІ КОЛОРИСТИЧНОЇ ПАЛІТРИ В РОМАНАХ Д. Г. ЛОУРЕНСА.....	132
Мірзагалієва Кристина ТОПОС ПРОВІНЦІЇ В РОМАНІ «ЕММА» Д. ОСТЕН.....	134
Морева Галина, Кожухова Галина ПОПЫТКА ДИСКУРСИВНОГО АНАЛИЗА РОМАНА Ж. Ж. РУССО «ЮЛИЯ, ИЛИ НОВАЯ ЭЛОИЗА».....	136
Монахова Тетяна СТРАТЕГІЇ ТЕКСТОТВОРЕННЯ: ВІД БАРОКО ДО ПОСТМОДЕРНІЗМУ.....	138
Набок-Бабенко Юлія БІБЛІЙНИЙ ДИСКУРС У ПОЕТИЧНОМУ ТЕКСТІ (НА МАТЕРІАЛІ ТВОРЧОСТІ ДМИТРА КРЕМЕНЯ).....	140
Назаренко Надія НАРАТИВНИЙ ДИСКУРС МАЛОЇ ПРОЗИ В. С. МОЕМА ТА В. ПІДМОГИЛЬНОГО (ПОРІВНЯЛЬНО-ТИПОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ)	142
Покляцька Катерина КОМПАРАТИВІСТИКА У ЖУРНАЛІ «ВСЕСВІТ» 2011–2012 рр.....	144
Полякова Алла ОСОБЕННОСТИ ХУДОЖЕСТВЕННО-ПУБЛИЦИСТИЧЕСКОГО ДИСКУРСА (на примере испанского Поколения 1898).....	146
Романенко Лідія ЗМАЛЮВАННЯ ХАРАКТЕРНИЦТВА В ЛІТЕРАТУНИХ ТВОРАХ ЯК СВОЄРІДНОГО ЯВИЩА КУЛЬТУРИ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ.....	148
Рохман Яна ПОВІСТЬ ГЕНРІ ДЖЕЙМСА «ПОВОРОТ ГВИНТА» КРІЗЬ ПРИЗМУ ГОТИКИ.....	150
Рибалка Ірина ТЕМА ЄРЕСІ У РОМАНІ У. ЕКО «ІМ'Я РОЗИ»	152
Сардарян Каріна ТВОРЧА ОСОБИСТІСТЬ ІРИНИ ЖИЛЕНКО У ЛІТЕРАТУРНОМУ ДИСКУРСІ ХХІ СТ.....	153
Табункина Ирина ЭКФРАСИС В РОМАНЕ ДЖ. ГОЛСУОРСИ «БЕЛАЯ ОБЕЗЬЯНА».....	156
Ткаченко Анатолій ДИСКУРС – КУРС НА ДИСЕР.....	158
Тодурова Марія ЛЮДМИЛА ПЕТРУШЕВСЬКА: ПРОЗА НОВОЇ ХВИЛІ.....	161
Харлан Ольга СЕМІОТИКА НАТЮРМОРТУ В ХУДОЖНЬОМУ ТЕКСТІ.....	163
Чорній Раїса ЛІТЕРАТУРНА РЕЦЕПЦІЯ ЯК ОСНОВА ЛІТЕРАТУРНО-КРИТИЧНОГО ДИСКУРСУ.....	163
Хорошков Микола ДИСКУРСИВНІ ПРАКТИКИ ЯК СПОСІБ ОСМИСЛЕННЯ ЛІТЕРАТУРИ ТА ЛІТЕРАТУРНОЇ КРИТИКИ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ ІСТОРІЇ УКРАЇНСЬКОГО ПИСЬМЕНСТВА КІНЦЯ ХІХ – ПОЧАТКУ ХХ СТ.....	165

Письменниця виявляє щось на зразок національного жіночого архетипу – жінки, зануреної в побутові (нерозв'язні) проблеми, витривалої, глибоко самотньої, незважаючи на численні родові зв'язки. У Петрушевської усі і праві, і винуваті одночасно: все залежить від обставин у долі кожної героїні, а обставини по суті завжди однакові, тобто ворожі [1, с. 9].

На перший погляд, героїнь Петрушевської важко навіть запідозрити в милосерді: вони грубі, галасливі, істеричні, легковажні. Їхнє життя – суцільне пекло («Своє коло», «Час ночі»). Петрушевська вміє довести ситуацію до крайності. Але дивно – самого страшного не відбувається. Життя часто висить на волосині, але волосок цей – жива душа. Героїня Петрушевської не просто виживає, але живе легко й радісно, тих, хто знайомий з ними, мало що злякає в житті, їм мало що здається в ньому нестерпним, бо письменниці вдається розгледіти момент присутності людини у світі.

Т. Касаткіна справедливо зауважила, що жіноча проза, передусім твори Л. Петрушевської – це «задзеркалля, світ, побачений із зворотного боку. Цей світ все ще дивовижний. Дивний вже тому, що бачити жінку частиною універсуму чоловіків ми звикли в набагато більшому ступені, ніж бачити чоловіка частиною універсуму жінки, – це все ще видається чимось дивним, незвичайним, як би для нього навіть і принизливим». Цей підсумковий висновок відомого критика спирається на спостереження над текстом: «Чоловік у Петрушевської так завжди і буде «товстенькою дитиною», нічого не розуміючим і безвідповідальним, – причиною, приводом для любові, для страждання, для самовіддачі – для віддачі того, що нікому зразок б і не потрібно і за що ніхто не подякує, але без чого, насправді, не стоятиме світ» [2, с. 23].

Герої Петрушевської закорінені в культурних архетипах, починаючи від «безвинної жертви», «сироти» і кінчаючи знайомими всім літературними образами, начебто «нових робінзонів», що дали назву її відомому оповіданню. І все це культурні опосередкування всіх тих же архетипів долі.

Людина, яка заплуталася у собі та у світі – один з драматичних символів нашої епохи. Це наслідок страху перед життям, бажання сховатися в «футляр» з штампованих фраз, побитих слів, тьмяних думок, непотрібних справ. На думку Петрушевської, від самої людини залежить, чи зуміє вона подолати ворожість і холодність долі або зігнеться під її ударами. Письменниця залишає за своїми героями право на «прозріння», мріє про «розпрямлення» їх душ, про відродження гордості та гідності. Песимістична і невизначена розв'язка оповідання продиктована бажанням «розбудити» людину, змусити її боротися за своє щастя, чинити опір обставинам, не боятися ударів [1, с. 16].

Література

1. Бастриков А. В. Особенности женской картины мира (на материале текстов Л.Петрушевской) / А. Бастриков // Русская и сопоставительная филология. – 2004. – С. 7 – 19.
2. Касаткина Т. Литература после конца времен / Т. Касаткина // Новый мир. – 2000. – С. 3 – 28.
3. Костикова А. А. Проблема женского в новейшей философии / А. Костикова [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://sstusocwork.narod.ru/files/gend_sb_www/chapter_1/kostikova.htm
4. Липовецкий М. «Свободы чёрная работа»: (об «артистической прозе» нового поколения) / М. Липовецкий // Вопросы литературы. – 1989. – С. 14 – 17.
5. Славникова О. Та, что пишет, или Таблетка от головы / О. Славникова // Октябрь. – 2000. – С. 4 – 9.

СЕМІОТИКА НАТЮРМОРТУ В ХУДОЖНЬОМУ ТЕКСТІ

Натюрморт у культурологічній думці (Ю. Лотман, В. Топоров, С. Буріні, Р. Бобрик) визначають як жанр (живопис) і як тему (літературознавство). Для літературознавства важливим є не тільки зображення речей у художньому тексті, але й те, як вони співіснують (композиція), у якому просторі здійснюється цей взаємозв'язок.

У натюрморті речі стають своєрідними суб'єктами дії, перебувають у системі нових взаємовідносин, що виникає в результаті композиції. Отже, дійсність тут представляє високий ступінь семіотичної організації, яка дає можливість інтерпретувати зображення по-різному.

Натюрморт у літературних текстах присутній на рівні номеносфери (Том Роббінс «Натюрморт з дятлом», Лінкольн Чайлд, Дуглас Престон «Натюрморт з воронами», Маріанна Кіяновська «Натюрморт, намальований чаєм» та ін.) і як тип композиції речей, які організуються в незалежну, самостійну структуру, творячи свою композицію та встановлюючи нові взаємовідносини зі світом (І. Нолль «Röslein rot» та ін.).

УДК: 8.82(09)

Чорній Раїса
Тернопіль**ЛІТЕРАТУРНА РЕЦЕПЦІЯ ЯК ОСНОВА ЛІТЕРАТУРНО-КРИТИЧНОГО ДИСКУРСУ**

Справжньої суспільної вартості художній доробок митця набуває у безпосередньому контакті з читачами, бо «кожен мистецький твір стає естетичною реальністю тільки в сприйнятті сприймаючого» [3, с. 75]. Така взаємодія (інтерація) визначає й актуальні, поширені в суспільстві форми відгуку, які складають «основу літературно-критичного аналізу й естетичної оцінки» творчості письменника [2, с. 17]. Перше і повторні читання літературного тексту презентують різні форми літературного сприйняття, а відтак й літературно-критичного дискурсу.

Відзначимо, що впродовж останніх років соціологізований підхід до трактування творчих явищ є домінуючим. З одного боку, це сприяє спрощенню сприйняття творчого задуму для некомпетентного реципієнта, з іншого ж – доволі часто спрощує художню вартість феномену, наближає до побутовізму, а подекуди представляє в іронічному світлі. Наприклад, доктор філософських наук, професор, декан факультету соціології Б.В. Новіков посилається на відомого англійського письменника В.С.Моема, аналізуючи далеко не літературознавчий аспект геніальності-негеніальності людини: «Талановиті та геніальні – всі. Можна вслід за В. С. Моемом стверджувати: «Геній – це нормальна людина. Всі інші – відхилення від норми» [4, с. 5]; журналіст Вінницької газети «33 канал» Д. Сторонній, аналізуючи проблему кримінальної відповідальності чиновників і наслідуючи манеру могомівської невимушеної іронії, вдається до цитування з «Театру»: «Хто став би сперечатись з Сомерсетом Моемом, що життя – це театр, коли тебе щодня роблять учасником вистав найрізноманітніших жанрів: від театру – до театру абсурду» [5]; автори статті «Нетрадиційне цілительство» і наука: компроміс неможливий», І. Трахтенберг та В. Шумаков, досліджуючи актуальне питання доморослого «цілительства», що останнім часом набуло неабиякого розмаху, звертаються до більш авторитетного прикладу, взятого з літератури, до думки лікаря і письменника Сомерсета Моема, який свого часу зауважив: «Нині у суспільстві зростає інтерес до численних екстрасенсів чудотворців. Сподіваємося, що читачеві корисно

дізнатися: все це людство вже «проходило» [6]. Іноді інтерпретація творчості (чи «вирваних» з її контексту фрагментів) настільки недоцільна та необґрунтована, що доходить до абсурду: «Великі істини занадто великі, щоб бути новими. Під вірою слід розуміти дію, статична віра перетворюється на безплідну надію. Дві ємні фрази великого Сомерсета Моєма спроможні пояснити неуспіх Партії зелених України на останніх парламентських виборах» [7]. Така рецепція зайвий раз підкреслює актуальність слів М. Бахтіна про суспільно-історичну роль адресата: «Для кожної епохи, для кожного літературного напрямку та літературно-художнього стилю, для кожного літературного жанру у межах епохи і напрямку характерні свої особливі концепції адресата літературного твору, особливе відчуття та розуміння свого читача, слухача, публіки, народу [1, с. 316]».

Соціо-презентативний тип рецепції пов'язаний із використанням (доволі часто не досить компетентним, не досить обґрунтованим творчих ідей Моєма, біографічних фактів у зв'язку із певними соціальними явищами. Як приклад, наведемо рецепцію А. Сиви [5], де було представлено міркування про ідентичність образу Д. Ламберт і Ю. Тимошенко). Кваліфікацію такого типу рецепції можемо вмістити в такий алгоритм – це те, що презентує творче осмислення Моєма, певним чином презентує соціум.

Хотілося би запропонувати доволі схематичну класифікацію літературно-критичного дискурсу на прикладі творчості англійського письменника В. С. Моєма, яка, на наш погляд, дозволяє зорієнтуватися в поліваріантності оцінок художньої практики досліджуваного автора. В основу першої класифікації покладено кількісний показник реципієнтів, відповідно, за цим принципом розрізняємо індивідуальну та колективну рецепцію. В основу другої класифікації покладено особливості суб'єкта, середовища, умов рецепції з огляду на спеціальність (спеціалізацію) та соціальну належність. Тут розрізняємо професійний і непрофесійний типи рецепції. Водночас не абсолютною є межа поділу професійний/непрофесійний. Оскільки викликає сумніви професійність окремих журнальних/газетних замовних статей або таких, що хибують на неперевірені факти і т. ін. З одного боку, за формальними показниками мусимо кваліфікувати такий тип рецепції як професійний, бо автор – титулований журналіст, фахівець, що представляє відоме видання, а з іншого, зіставивши фактичний матеріал статей із науковими відомостями, доходимо до висновку, що вона – популярно-інформаційний продукт, створений за схемою: мінімум достовірності – максимум доступної, часто дешевої, скандальної інформації.

Церковно-релігійний – рідкісний тип рецепції, оскільки церковно-релігійна сфера загалом – це замкнута система з чітко визначеними канонами, ритуалами, писемними джерелами. Використання служителами церкви інших джерел, окрім догматичних, трапляється вкрай рідко: воно допустиме тільки у проповіді як найбільш вільному, рухомому жанрі конфесійного стилю, причому це безпосередньо залежить від конфесійної детермінованості (для прикладу, протестантська церква відзначається прогресивністю, незаангажованістю, максимальним врахуванням потреб прихожан, відповідно, більшими можливостями для творчої ініціативи священиків).

Під журналістсько-світоглядним типом сприйняття ми розуміємо таку рецепцію, яка відзначається багатством фактичного матеріалу (роки публікації, історія опублікованих творів, їх інсценізація, екранізація, сприйняття глядачами та біографічними відомостями про автора і т. ін.), для цього типу рецепції характерна констатація, аніж оцінні судження.

Таким чином, із проблем творчості та літературного твору зміщується увага на проблему його рецепції, із рівня психології, соціології, антропологічної інтерпретації творчої біографії на рівень сприймаючої свідомості.

Література

1. Бахтін М. Висловлювання як одиниця мовленнєвого спілкування / М. Бахтін // Слово. Знак. Дискурс. Антологія світової літературно-критичної думки ХХ ст. / За ред. М. Зубрицької. – Львів: Літопис, 1996. – С. 308-317.